

Leksikon diplomatije Crne Gore

Glavni i odgovorni urednik leksikona: akademik Đorđije Borozan

Članci na kojima je autor: Dr Milivoj Bešlin

28. decembar 2021.

Međunarodni ugovori Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca / Kraljevine Jugoslavije. Prve međunarodne ugovore Kraljevina SHS je potpisala u okviru Pariske mirovne konferencije (→ [Pariska mirovna konferencija 1919–1920. i Crna Gora](#)). Državnu delegaciju je predvodio → [Nikola Pašić](#), dok je Vlada Stojana Protića kao opunomoćene delegate odredila: Anta Trumbića, ministra spoljnih poslova, Milenka Vesnića, poslanika u Parizu, i Ivana Žolgera, univerzitetskog profesora iz Ljubljane. Pored opunomoćenih delegata, u državnu delegaciju imenovani su i vladini delegati: Mata Bošković, bivši srpski poslanik u Londonu; Otokar Ribarž, nekadašnji zastupnik u Carevinskom vijeću u Beču; Josip Smodlaka, bivši zastupnik u Carevinskom vijeću i → [Andrija Radović](#), bivši predsjednik Vlade Knjaževine i Kraljevine Crne Gore (→ [Crnogorska vlada / Ministarski savjet Knjaževine/Kraljevine Crne Gore \(1879–1916\)](#)). U okviru delegacije djelovala je i Vojna misija na čelu sa generalom Petrom Pešićem, kao i veći broj civilnih i vojnih stručnjaka i savjetnika. Versajska konferencija je odbila da prizna Kraljevinu SHS, pa je delegacija učestvovala na samitu kao delegacija Kraljevine Srbije. Novostvorenu kraljevinu prve su priznale SAD 7. februara 1919. godine. Priznanje od Velike Britanije je stiglo 1. juna, a od Francuske 6. juna 1919. godine. Međunarodno (kolektivno) priznanje Kraljevine SHS urađeno je 28. juna 1919. činom potpisivanja Mirovnog ugovora sa Njemačkom u Versaju, u kome se prvi put, kao ravnopravna potpisnica, pominje novostvoreno Kraljevstvo SHS. Poslije ovog ugovora, ubrzano su pristizala formalna priznanja savezničkih, neutralnih i neprijateljskih zemalja iz Prvog svjetskog rata (→ [Crna Gora u Prvom svjetskom ratu](#)). Ugovor o miru sa Austrijom, potpisan u Sen Žermenu 1. septembra 1919, Kraljevina SHS je odbila da potpiše, nezadovoljna članom 51 o zaštiti manjina i odredbama o reparacijama. Potpisala ga je naknadno, decembra 1919. godine. Ugovor o miru sa Bugarskom, koji je predviđao manju korekciju granice u korist Kraljevine SHS, potpisan je u Neju, novembra 1919. godine. Delegacija Kraljevine SHS potpisala ga je istog dana kada i sporazum sa Austrijom, 5. decembra 1919. godine. Jugoslovenska delegacija na Mirovnoj konferenciji u Versaju posvetila je najviše pažnje pregovorima sa Rumunijom oko razgraničenja u Banatu. Razgraničenje dvije države komplikovao je tajni Bukureški ugovor (1916),

kojim su sile Antante garantovale Rumuniji cio Banat kao nagradu za ulazak u rat na njihovoj strani. Uz posredništvo velikih sila, utvrđena je granica u aprilu 1919. tako što su Velika Kikinda, Vršac i Bela Crkva pripali Kraljevini SHS, a Temišvar Kraljevini Rumuniji. Ugovor o konačnom razgraničenju sa Rumunijom potpisan je u maju 1924. godine. Mirovni ugovor sa Mađarskom potpisan je u Trijanonu, juna 1920. godine. Ovim ugovorom Vojvodina je i formalno priključena Kraljevini SHS, uz manja proširenja, u odnosu na demarkacionu liniju koja je povučena u vrijeme potpisivanja primirja iz novembra 1918. godine. Ugovorom iz Rapala, novembra 1920, Kraljevina SHS se razgraničila sa Italijom. Međutim, Rapalski ugovor je dopunjen Rimskim ugovorom iz 1924, kojim je Kraljevina SHS bila prinuđena da prizna italijansku aneksiju Rijeke. Ipak, krovni sporazum koji je Kraljevina SHS uredila sa Italijom, potpisan u julu 1925. (Netunske konvencije), uređivao je mnoštvo spornih pojedinosti u odnosima dvije države, a prethodili su mu Rimski i Beogradski ugovori. Tridesetih godina XX vijeka Jugoslavija se u vrijeme vlade Milana Stojadinovića (1935–1939) značajno približila fašističkoj Italiji. Novi kurs je ozvaničen marta 1937. Beogradskim ugovorima, koje su potpisali šef italijanske diplomatije Galeaco Čano i predsjednik vlade Jugoslavije Milan Stojadinović. Politički sporazum i Dopusni privredni sporazum su regulisali poštovanje teritorijalnog integriteta, intenziviranje ekonomske saradnje i uzdržanost u slučaju napada na jednu od država potpisnica. Novostvorene države u Evropi strahovale su zbog revizionističkih zemalja i pokušaja da se Versajski poredak uruši idejama o obnovi nekadašnjih imperija. Strahujući od revanšističkih težnji Mađarske, čehoslovački i jugoslovenski šefovi diplomatije, Edvard Beneš i Momčilo Ninčić, potpisali su u Beogradu, avgusta 1920, Ugovor o odbrambenom savezu između dvije novostvorene države. Osnovne intencije Ugovora su: očuvanje mira i podrška Društvu naroda, a posebno je naglašena neophodnost očuvanja stanja stvorenog Trijanonskim ugovorom između savezničkih zemalja i Mađarske. Ugovor između Kraljevine SHS i Čehoslovačke je predviđao da ukoliko bi jedna od strana ugovornica bila izložena neizazvanom mađarskom napadu, druga strana bi joj pritekla u pomoć. Ugovor je bio oročen na dvije godine. Martovski pokušaji Karla Habzburškog (1921) da preuzme kraljevstva ovla-

šćenja u Mađarskoj od regenta Mikloša Hortija ubrzali su stvaranje odbrambenog pakta, nazvanog Mala Antanta. U strahu od restauracije Habzburga, aprila 1921, Čehoslovačka i Rumunija su potpisale Ugovor o odbrambenom savezu, a juna 1921. potpisan je ugovor između Rumunije i Kraljevine SHS. Treći potpisani ugovor je uvodio i novu potencijalnu opasnost od koje se trebalo štititi – Bugarsku. Uskoro su potpisane i bilateralne vojne konvencije između država ugovornica. Ugovor između Čehoslovačke i Kraljevine SHS bio je sljedeće godine proširen, čime je iz odbrambenog sporazuma prerastao u ugovor o savezu. Sveobuhvatni sporazum potpisan avgusta 1922. obuhvatao je ciljeve potpisane dvije godine ranije, ali je rok važenja pomjeren na pet godina. Potpisnice su se pozvale na sporazume koje su potpisale sa trećim stranama i ovaj ugovor se nije odnosio na Rumuniju. Ugovor sa njom nije obnovljen poslije dvije godine, na koliko je bio potpisan. Ministri spoljnih poslova članica Male Antante sastajali su se povremeno. Prva konferencija je bila 1921. u Pragu, sa glavnom temom mjerâ protiv restauracije Habzburga. Sljedeća konferencija je bila u Beogradu i bila je usmjerena na situaciju u Podunavlju i mogućnosti pomirenja sa Austrijom. Mala Antanta je ostala niz bilateralnih ugovora, koji je povezivao tri države u cilju sprečavanja restauracije predratnih imperija, sve dok na sastanku ministara spoljnih poslova država članica, u Ženevi, februara 1933, nije potpisan Pakt o reorganizaciji Male Antante. Pakt je predviđao osnivanje Stalnog savjeta država Male Antante, koji je upravni organ zajedničke politike tri države članice. Francuska je dvadesetih godina XX vijeka bila vodeća evropska sila i čuvar Versajskog poretka, zainteresovana za očuvanje statusa quo. Iako je sa Kraljevinom SHS imala bliske odnose, petogodišnji Ugovor o prijateljstvu i saradnji je potpisan tek decembra 1927. u Parizu. Osim Ugovora o prijateljstvu, ministri spoljnih poslova, Aristid Brijan i Vojislav Marinković, potpisali su i Konvenciju o arbitraži i tajni Vojno-tehnički sporazum. Vojni sporazum nije predviđao formiranje saveza, već samo međusobno informisanje o vojnim akcijama. Kraljevina Jugoslavija je bila među utemeljiteljima Pakta Balkanskog sporazuma, koji su u Atini, februara 1934, svečano potpisali i predstavnici Grčke, Rumunije i Turske. Paktom je garantovano očuvanje postojećeg teritorijalnog poretka na Balkanu (→ [Balkan – političke granice](#)), nepovredivost granica, a sklopljen je u duhu dogovaranja i pacifikacije na principima Društva naroda. Balkanski pakt je potvrdio Konvenciju o definiciji napadača, koju su 1933. u Londonu potpisali i jugoslovenski opunomoćenici. Ovo je bio prvi međunarodni sporazum koji je Jugoslavija potpisala sa SSSR, sa kojim nije imala diplomatske odnose. Sporazum o formalnom priznanju i normalizaciji diplomatskih odnosa između SSSR i Jugoslavije potpisan je juna 1940, a ubrzo su razmijenjeni i poslanici u Beogradu i Moskvi. Posljednji međunarodni izazov Kraljevine Jugoslavije ticao se pristupa Trojnom paktu Trećeg rajha,

Italije i Japana. Iako je Jugoslavija bila spremna da potpiše pakt o nenapadanju sa Njemačkom i Italijom, Adolf Hitler je vršio pritisak na kneza-namjesnika Pavla Karađorđevića da pristupi Trojnom paktu. Predsjednik Vlade Dragiša Cvetković i šef diplomatije Aleksandar Cincar-Marković su februara 1941. na sastanku sa Hitlerom u Berghofu bili izloženi snažnom pritisku da se Jugoslavija pridruži Paktu. Ovom prilikom Jugoslaviji je obećan izlaz na Egejsko more, preko luke Solun. Sličnom pritisku je, prilikom posjete Hitleru, marta 1941, bio izložen i knez Pavle. Poslije jednoglasne odluke Krunskog savjeta, potpisom predsjednika Vlade Dragiše Cvetkovića na Protokol, Jugoslavija je 25. marta 1941. pristupila Trojnom paktu fašističkih sila. Njemačka i Italija su ovim sporazumom garantovale poštovanje suvereniteta i teritorijalnog integriteta Jugoslavije, te da se od Jugoslavije neće očekivati vojno učešće u ratu, kao ni prolaz vojnih efektivna i trupa preko njene teritorije. Takođe, Jugoslaviji je obećan izlaz na Egejsko more preko Soluna.

Literatura: A. Mitrović, *Jugoslavija na konferenciji mira 1919–1920*, Beograd, 1969; B. Krizman, *Vanjska politika jugoslavenske države 1918–1941*, Zagreb, 1975; M. Vanku, *Mala Antanta 1920–1938*, Titovo Užice, 1969; V. Vinaver, *Jugoslavija i Mađarska 1918–1933*, Beograd, 1971; M. Stojadinović, *Ni rat ni pakt. Jugoslavija između dva rata*, Rijeka, 1970; J. Hoptner, *Jugoslavija u krizi 1934–1941*, Rijeka, 1973; Ž. Avramovski, *Balkanske zemlje i velike sile 1935–1937: od italijanske agresije na Etiopiju do jugoslovensko-italijanskog pakta*, Beograd, 1968; B. Petranović, M. Zečević, *Jugoslavija 1918–1988: tematska zbirka dokumenata*, Beograd, 1988.

M. Bešlin

Spoljna politika Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca / Kraljevine Jugoslavije. Kraljevina SHS je od konstituisanja bila izložena kompleksnim spoljopolitičkim izazovima. Najizrazitije pretenzije i suprotstavljanje njenom stvaranju izražavala je Italija, koja je prema odredbama primirja iz novembra 1918. zaposjela jedan dio teritorije na koje je Kraljevina SHS polagala pravo na osnovu etničkih kriterijuma. Na Pariskoj mirovnoj konferenciji (→ [Pariska mirovna konferencija 1919–1920. i Crna Gora](#)) italijanska delegacija je koristila svaku priliku da oslabi međunarodni položaj Kraljevine SHS. Pitanje međunarodnog priznanja bio je njen prvi veliki spoljopolitički zadatak. Mirovna konferencija je odbila da na početku prizna Kraljevinu SHS, ali je međunarodno priznanje uslijedilo najprije od SAD 7. februara 1919, a pratila su ga priznanja Velike Britanije, 1. juna, dok je 6. juna 1919. uslijedilo priznanje Francuske. Kolektivno priznanje Kraljevine SHS je dobila 28. juna 1919. činom potpisivanja Mirovnog ugovora sa Njemačkom u Versaju, u kome se prvi put pominje kao ravnopravna potpisnica pod imenom novostvorene države. Poslije ovoga, ubrzano su pristizala priznanja svih ostalih država. Konferencija mira nije riješila ključan problem za Kraljevinu SHS – teritorijalne sporove sa Italijom. Rješenje „jadranskog pitanja” nijesu imale ni velike sile, zbog čega su prepustile da ga Italija i

Kraljevina SHS riješe na bilateralnom nivou, jer je Mirovna konferencija okončala rad u januaru 1920. godine. Pod pritiskom savezničkih država, italijansko-jugoslavenski pregovori su okončani novembra 1920. Rapalskim ugovorom, kojim su Italiji pripali Julijska krajina, Istra, Zadar i ostrva: Cres, Lošinj, Lastovo i Palagruža. Rijeka je dobila status slobodnog grada, ali je tri godine kasnije Italija anektirala, što je Kraljevina SHS morala da prizna novim italijansko-jugoslavenskim ugovorom potpisanim u Rimu, januara 1924. godine. Ipak, Italija je i dalje bila najveća prijetnja opstanku Kraljevine SHS. Svojom politikom prijetnji i pokušajima teritorijalnog opkoljavanja podsticala je revizionističke sile spolja (Mađarska i Bugarska) i ohrabivala separatističke tendencije unutar Jugoslavije, prije svega preko uticaja u Albaniji i podrškom ustaškom pokretu. Iako su savezničke sile vršile pritisak da Jugoslavija bude neutralna u slučaju italijanske intervencije u Albaniji, jugoslavenski vrh na to nije mogao da pristane, insistirajući na suverenitetu južnog susjeda, znajući da će se spoljnopolitički položaj Kraljevine SHS značajno pogoršati ako Italija izbije na drugu stranu Jadranskog mora. U osnovi konstantnih italijansko-jugoslavenskih tenzija nalazila se pretenzija Italije na Dalmaciju, zbog neizvršenja odredaba Londonskog ugovora iz 1915. godine. Kraljevina SHS spoljnopolitički se najviše oslanjala na ratnog saveznika – Francusku, očekujući od nje garancije za svoju bezbjednost, teritorijalni integritet i zaštitu državnih interesa, dok je zvanični Pariz od novostvorene kraljevine očekivao da bude značajna politička i bezbjednosna pomoć u očuvanju Versajskog poretka. Američko povlačenje u izolacionizam i odlazak sa vlasti predsjednika → [Vudroa Vilsona](#) (1921) oslabili su spoljnopolitičku poziciju Kraljevine SHS, dok je Velika Britanija, težeći ravnoteži sila u Evropi, željela da oslabi Francusku na račun Italije. Sve to je stvaralo kompleksne okolnosti u prvim godinama funkcionisanja novostvorene države. Austrija, Mađarska i Bugarska – tri susjeda – pripadale su pobijeđenim zemljama i sa neprijateljstvom su gledale na državu formiranu od značajnih teritorija koje su one smatrale svojim. Zbog toga su revanšističke i revizionističke intencije poraženih predstavljale stalnu opasnost i spoljnopolitički izazov za Kraljevinu SHS. U odnosima sa Bugarskom, „makedonsko pitanje” je bilo prepreka uspostavljanju dobrosusjedskih odnosa, dok je mogućnost restauracije Habzburga, u prvim poslijeratnim godinama, u Austriji i Mađarskoj, predstavljala konstantnu prijetnju jugoslavenskom integritetu, ali i faktor neprijateljstva prema dvjema susjednim zemljama. Sva tri susjeda su aktivno podsticala nezadovoljstvo i latentne separatističke tendencije – Bugarska u Makedoniji, a Austrija i Mađarska u Vojvodini. Sa jedina dva prijateljska susjeda – Rumunijom i Grčkom, Kraljevina SHS je napravila dva središnja spoljnopolitička saveza. Prvi vojnopolitički savez koji je Kraljevina SHS formirala 1920. sa Rumunijom i Čehoslovačkom bila je Mala Antanta. Zajednički cilj tri saveznice

bio je neutralizacija mađarskih revizionističkih težnji i sprečavanje restauracije Habzburške monarhije. Francuska je snažno podržavala formiranje ovog trojnog saveza, jačajući preko njega svoj uticaj na Balkanu (→ [Balkan – političke granice](#)) i u srednjoj Evropi. Mala Antanta se najprije sastojala od labavih bilateralnih političkih ugovora i vojnih konvencija tri države, da bi od 1930. Statutom bili definisani način rada i odlučivanja. Konačna institucionalizacija je izvršena 1933. potpisom na ugovor o trojnom savezu. Francuska je Maloj Antanti namijenila važnu ulogu „sanitarnog kordona” prema opasnostima sovjetske boljševičke revolucije, ali i sprečavanja njemačkog prodora u Podunavlje. Savez je postojao do 1937, kada je Čehoslovačka, u strahu od Njemačke, predložila učvršćenje koalicije ugovorom o opštoj uzajamnoj pomoći, uključujući i vojnu. Hladan odgovor Kraljevine Jugoslavije, koja se već okretala fašističkim silama, doveo je do toga da su na ministarskoj konferenciji u avgustu 1937. članice mogle da se saglase da Mala Antanta više ne postoji. Drugi vojnopolitički savez kojem je pripadala Jugoslavija bio je Balkanski pakt, koji su još činile Rumunija, Turska i Grčka. Uz nekoliko preliminarnih konferencija, ovaj savez je zaključen februara 1934. sa ciljem očuvanja mira i teritorijalnog statusa quo na Balkanu. Iako je Balkanski pakt nominalno bio otvoren i za Bugarsku, ona se nije priključila i bila je njegov protivnik, kao i jugoslavenski susjedi: Mađarska, Austrija i Italija. Tek nakon pritiska Francuske, Jugoslavija i Bugarska su riješile dio spornih pitanja i 1. januara 1937. potpisale Ugovor o vječnom prijateljstvu, čime se mijenja odnos Bugarske prema Balkanskom savezu. Za razliku od Male Antante, koja je nastala uz diplomatsku podršku Francuske, Balkanski pakt je najsnažnije podržavala Velika Britanija. Ključna obaveza članica Saveza bila je međusobna garancija nepovredivosti državnih granica i konsultovanje oko svih političkih poteza usmjerenih prema trećim državama. U kriznim godinama pred izbijanje Drugog svjetskog rata (→ [Crna Gora u Drugom svjetskom ratu](#)) Balkanski savez se pokazao kao potpuno nedjelotvoran. Sigurnosna arhitektura koja je počivala na tzv. Versajskom poretku i vojnoj i diplomatskoj snazi Francuske urušavala se tridesetih godina XX vijeka. Snaženje Njemačke, dolazak nacista na vlast (1933), odlazak kralja → [Aleksandra Karađorđevića](#) sa političke i životne scene (1934) i vladavina Milana Stojadinovića (1935–1939) donijele su značajne promjene i u spoljnoj politici Kraljevine Jugoslavije. Već tokom posljednje godine vladavine kralja Aleksandra bilo je uočljivo gubljenje povjerenja u bespogovorno savezništvo sa Francuskom i približavanje Njemačkoj, koja je bila u ekonomskoj i vojnoj ekspanziji. I dok je Njemačka obećavala podršku Jugoslaviji na Balkanu i na Jadrani, Francuska je pokušavala da pridobije Italiju na svoju stranu, očekujući od Beograda kooperativnost prema Musolinijevom režimu. Knez-namjesnik Pavle Karađorđević (1934–1941) i predsjednik Vlade Milan Stojadinović išli su u susret fran-

cuskim težnjama i Jugoslavija i Italija su 1937. potpisale Beogradski sporazum, koji je regulisao brojna sporna pitanja između dvije zemlje. Sve otvoreniju okrenutost fašističkim silama Stojadinović je krunisao 1938. posjetom njemačkom vođi Adolfu Hitleru, kome je obećao da Jugoslavija nikada i ni pod kakvim okolnostima neće ući u bilo koju koaliciju protiv nacističke Njemačke. Zbog naglašeno prosovinske politike, Stojadinović je bio primoran na ostavku, početkom februara 1939, a novi predsjednik Vlade Dragiša Cvetković djelovao je pod snažnim uticajem kneza Pavla. Ipak, složene okolnosti u Evropi i početak Drugog svjetskog rata (1939), kao i brza kapitulacija Francuske 1940, nijesu ostavili manevarski prostor za djelovanje jugoslovenske spoljne politike, koja je nastavila kurs smijenjenog Stojadinovića. Knez Pavle i Dragiša Cvetković su vjerovali da će insistiranjem na neutralnosti očuvati nezavisnost Jugoslavije. U pokušaju da ojača međunarodni položaj i umanjí njemački pritisak, knez Pavle je odlučio da Jugoslavija 1940. uspostavi diplomatske odnose sa SSSR. Suočena sa pritiskom Hitlera i Ribentropa, jugoslovenska vlast je krajem 1940. pristala da sa Njemačkom i Italijom zaključi pakt o nenapadanju, ali je iz Berlina odmah stigao novi zahtjev da je potrebno pristupanje Jugoslavije Trojnom paktu Njemačke, Italije i Japana. Jugoslovenska neutralnost za fašističke sile nije bila održiva. Na sastanku predsjednika Vlade Dragiše Cvetkovića i šefa diplomatije Aleksandra Cincar-Markovića sa Hitlerom, februara 1941, Jugoslavija je dobila ultimatum i upozorenje da je došlo vrijeme da se odluči. U zamjenu za pristupanje Trojnom paktu, ponuđen joj je izlazak na Egejsko more, preko luke Solun. Poslije sastanka kneza Pavla i Hitlera, od marta 1941. odstupnice više nije bilo. Knez-namjesnik je dao nalog Krunskom vijeću, koje je jednoglasno odlučilo da Jugoslavija pristupi Paktu fašističkih sila, što je predsjednik Vlade Dragiša Cvetković i formalno potpisao u Beču, 25. marta 1941. godine. Garancije da će Jugoslaviji pripasti Solun i da njenu teritoriju fašističke sile neće koristiti za prevoz vojnih efektivá nijesu bili dovoljni svima koji su bili protiv takvog poteza. Vojni puč, svrgavanje kneza Pavla i Cvetkovićeve vlade, dva dana kasnije, samo su ubrzali Hitlera u namjeri da Jugoslaviju vojno porazi i teritorijalno raspárča. Pokušaji pučističke vlade generala Dušana Simovića da potvrdi važenje Pakta nijesu urodili plodom. Hitler je 6. aprila 1941. otpočeo napad na Jugoslaviju.

Literatura: A. Mitrović, *Vreme netrpeljivih. Politička istorija velikih država Evrope 1919–1939*, Podgorica, 2004; A. Mitrović, *Jugoslavija na konferenciji mira 1919–1920*, Beograd, 1969; B. Krizman, *Vanjska politika jugoslovenske države 1918–1941*, Zagreb, 1975; M. Vanku, *Mala Antanta 1920–1938*, Titovo Užice, 1969; V. Vinaver, *Jugoslavija i Mađarska 1918–1933*, Beograd, 1971; M. Stojadinović, *Ni rat ni pakt. Jugoslavija između dva rata*, Rijeka, 1970; J. Hoptner, *Jugoslavija u krizi 1934–1941*, Rijeka, 1973; Ž. Avramovski, *Balkanske zemlje i velike sile 1935–1937: od italijanske agresije na Etiopiju do jugoslovensko-italijanskog pakta*, Beograd, 1968; B. Petranović, M. Zečević, *Jugoslavija 1918–1988: tematska zbirka dokumenata*, Beograd, 1988; B. Gligorićević, *Kralj Aleksandar Karađorđević*, t. 2–

3, Beograd, 2010; V. Terzić, *Slom Kraljevine Jugoslavije 1941*, t. 1–2, Beograd, 1982; Ž. Avramovski, *Britanci o Kraljevini Jugoslaviji*, t. 1–3, Beograd, 1986–1996; B. Petranović, N. Žutić, *27. mart 1941: tematska zbirka dokumenata*, Beograd, 1991; B. Dimitrijević, S. Sretenović, „Spoljna politika Kraljevine SHS / Jugoslavije 1918–1941”, *Istorija 20. veka*, 2/2008, Beograd.

M. Bešlin